

Tien varrelta.

Teosofisen Seuran presidentti, eversti H. S. Olcott, jolle äsken kirjoitimme Suomesta kirjeen ja kerroimme täkäläisestä teosofisesta työstä, on lämpimin sanoin vastikään vastannut meille ja lähettänyt tervehdyksen kaikille pohjoismaisille veljilleen sekä lausunut ilonsa »niistä erinomaisista uutisista«, jotka hän sai Suomen teosofisesta liikkeestä. Jospa meidän iäkkäälle presidentti-perustajalle vielä olisi suotu ilo vahvistaa säännöt Teosofisen Seuran Suomalaiselle Sektsionille! Mutta koska se päivä on koittava?

Mr. C. W. Leadbeater on ollut suurella teosofisella luentomatalla maan ympäri aina vuodesta 1902 saakka. Pohjois-Amerikassa, jossa hänen työnsä alkoi syyskuussa mainittuna vuonna, hän matkusteli ympäri Yhdysvaltoja, pitäen julkisia luentoja kaikkialla ja yksityisiä kokouksia Teosofisen Seuran jäsenten kanssa ja viipyen siellä kolmatta vuotta. Amerikassa hänen työnsä näkyikin suuresti enentäneen yleisön intoa ja kiihtymystä teosofisiin aatteihin. Hänen *Outline of Theosophy* (Teosofian Ulkopiirteet) kirjansa ensimmäinen painos – 5,000 kpl. – myytiin vähässä ajassa ja toinen tilattiin. Amerikasta Mr. Leadbeater matkusti Uuteen Seelantiin ja sieltä Australiaan, jossa hän aikoo viipyä marraskuuhun saakka. Australiassa hänen yllämainittua kirjaansa on myyty 10,000 kpl. ja 1,500 on äskettäin tilattu lisää Amerikasta kaikkiin koulu- ja kansankirjastoihin. Mr. Leadbeater on työskennellyt väsymättömällä tarmolla siitä saakka, kun hän jätti Englannin, ja on epäilemättä suuresti levon tarpeessa, mutta joka taholta kuulemme siitä tavattomasta herätyksestä, minkä hän on antanut Seuran työlle kaikissa maissa, missä hän on käynyt. Hän toivoo saapuvansa Ceyloniin joulukuun alkupäivinä ja ehtivänsä Adyariin Teosofisen Seuran ensi vuosikokoukseen (joulukuun lopulla). Tehtyänsä sitten pienen kiertomatkan Intiassa hän tulee Eurooppaan, jossa hän toivoo voivansa käydä Englannissa, Ranskassa, Hollannissa, Skandinaviassa ja mahdollisesti Saksassa ja Unkarissa. Amerikka pyytää häntä ääneen pian palaamaan, mutta sikäläisten veljemme täytyy vähän malttaa mieltänsä, koska he niin kauan ovat saaneet iloita hänen läsnäolostaan. Toiset ystävät, jotka rakastavat häntä yhtä sydämellisesti, ovat myös hänen läsnäolonsa tarpeessa, kirjottaa the Theosophical Review.

Odottamattomalta taholta. Pelastusarmeijan tunnettu päällikkö, kenraali Booth kerrotaan sanoneen: »Tahdon elää ja kuolla taistellen, ja jos voin tulla takaisin maan päälle, tahdon taistella uudestaan. Ja ellen voi palata ruumiillisesti, olen tuleva kummittelijana.« Kenralin mielestä on täten jälleensyntyminen avoin kysymys ja hän pitää ruumiisenpalaamista mahdollisena. Tämä on epäilemättä todistusta odottamattomalta taholta, sanoo Theos. Review.

„Harakiri.“ Jossain pääkaupungin lehdessä kerrottiin joku aika sitten 28-vuotiaasta englantilaisesta naisesta, joka otti itseltään hengen. Tämä hänen tekonsa, joka semmoisenaan näkyy olevan sangen tavallinen teko meidän päivinämme, sai vallan erityisen värityksen siitä vaikuttimesta, joka saattoi hänet murhaamaan itsensä. Miss Annaby – tämä oli naisen nimi – oli nimittäin muutamia vuosia sitten kirjottanut kirjan »täydellisyydestä«, jossa hän mielestään oli ratkaissut elämän arvotuksen. Hänen kirjansa oli ilmestynyt, mutta jäänyt huomiota herättämättä. Tämä seikka suretti suuresti sen tekijää, joka kirjassa uskoi lausuneensa totuuden ja muuten päässeensä niin likelle totuutta kuin ihmiselle oli mahdollista. Sentähden hän päätti vapaaehtoisesti astua pois elämän näyttämöltä, jotta hänen kuolemansa kääntäisi maailman huomion hänen kirjaansa, sillä hän tunsikin, minkälainen maailma on.

Sanomalehti, josta kertomuksen luimme, ihmetteli säälien tämän kirjailijatarraukan tyhmyyttä ja turhamaisuutta. Pelästynevätkö meidän lukijamme, kun tunnustamme suoraan, että sama tapaus teki meihin aivan päinvastaisen vaikutuksen? Me ihmettelimme tuon nuoren naisen lujutta, päättäväisyyttä ja selvänäköisyyttä!

Puolustammeko siis itsemurhaa? Emme suinkaan. Miksi puolustaisimme itsemurhaa, kun tiedämme, ettei kuolemaan ole? Eihän se ihminen, joka heittää päältänsä fyysillisen ruumiin, voi riistää

itseltään hengen. Hän elää niinkuin ennenkin, mutta useissa itsemurhatapauksissa hän miettii enemmän kuin ennen. Mitä siis puolustamme eli ihailimme tuossa nuorena naisessa? Niinkuin jo sanoimme: hänen lujuttaaan, hänen vahvaa uskoaan. Hän eli ja kuoli sen puolesta, minkä hän käsitti totuudeksi. Hän eli ja kuoli sen puolesta, että hänen kanssaveljensäkin pääsisivät huomaamaan hänen löytämänsä totuuden.

Semmoisia luonteita on harvassa. Moni »mies« on vaaran uhatessa Pietarin tavalla kieltänyt sen totuuden, johon hän muuten uskoi uskovansa. Tässä »heikko nainen«, jonka asema elämässä koulun johtajattarena monen mielestä oli kadehdittava, etsi omasta tahdostaan kuoleman, jotta se päämäärä, jonka hän oli elämälleen asettanut, tulisi saavutetuksi. Ei hänen vaikuttimenaan voinut olla »paljas kunnianhimo«, kuten pintapuolisesti ajatteleva ehkä olisi taipuvainen otaksumaan, sillä kun muistamme, että tässä oli kysymyksessä aate ja kirja, ymmärrämme heti, että kunnianhimoon, mikäli sitä oli, sekottui paljon muutakin, niin, että kunnianhimon kokonaan voittikin horjumaton usko ja väsymätön rakkaus aatteeseen. Ja siksipä olemme oikeutetut mielestämme antamaan hänelle tämän pienen »kunnianosotuksen«, joka varmaan sekin tulee »odottamattomalta taholta«, sillä emme laisinkaan tunne hänen kirjansa sisältöä.

Ja jos nyt joku lukija – koska tämä on teosofinen aikakauslehti – kysyy meiltä, mimmoinen oli tuon itsemurhaajan kohtalo kuoleman jälkeen, niin me tyydymme tällä kertaa vastaamaan hyvin lyhyesti. Vastaamme samoilla sanoilla kuin se mies, joka näki veljensä, itsemurhaajan ruumiin:

»Hänen silmänsä näkyivät sanovan, ettei kuolemanjälkeinen kohtalo riipu siitä, millä tavalla ihminen on kuollut, vaan siitä, millä tavalla hän on elänyt.«

Vapaa tahto ja välttämättömyys. Kysymys vapaasta tahdosta on pannut monen ajattelijan pään pyörälle. Pitkälle ei ole tarvinnut ajatella, ennenkuin on huomannut, että ehdottoman vapaasta tahdosta ei saata olla kysymystäkään, ihmisestä puhuttaessa. Ehdottoman vapaa tahto on ilman kilpailijaa, se on yksi, se on – Jumala: ja onko edes se tahto ehdottoman vapaa, sitä emme kykene päättämään. Mutta selvästi näemme, että ihmisen tahto ei saata olla ehdottomasti vapaa. Miksikä sitten ollenkaan puhutaan »vapaasta tahdosta« ihmisen yhteydessä?

Meidän mielestämme olisikin asianmukaisempaa puhua vain »ihmisen tahdosta«. Silloin oltaisiin päästy yhdestä metafysiillisestä pulmasta. Sillä ihmisen tahtoa ei kukaan rupea kieltämään. Onhan ihminen kehittyvä henki, jonka kehityksen tekee mahdolliseksi kolme häntä eläyttävää perusvoimaa: tahto, tunto ja tieto (järki). Tämä hänen »kolmiyhteytensä« on salaisten oppien mukaan suora perintö eli heijastus jumalallisesta alkulähteestä, omalla tasollaan »vapaa« ja »täydellinen«, vaikka aineeseen astuneena aineen »kahlehtima« ja »pimittäjä«. Toisella kielellä tämä merkitsee: mikäli ihminen on Jumala, on hän täydellinen, yksilötajuntansa sitä vastoin kehityksen alainen ja alkuaan aineeseen vajonneena täydellisyuden täydellinen vastakohta. Ja vielä käytännöllisemmin lausuttuna – kun emme katso asioita niin korkealta kannalta: me ihmiset olemme tahdon, tunnon ja järjen eläyttämiä yksilöitä, ja meidän tahtomme, tantomme ja järkemme alati kehittyvät. Ne kehittyvät niin voimakkaiksi ja niin puhtaiksi, että tulemme lopulta itsetietoisesti kuolemattomiksi olennoiksi, jotka voimme ja jotka tahdomme ottaa jumalalliseen elämäntyöhön osaa.

Mutta mikä on välttämättömyys? Ensiksikin se, että meidän täytyy kehittyä: elämän laki. Toiseksi se, että kehitystä aikaansaa aineellisissa maailmoissa syysuhteen eli karman laki: jokaisella teolla, sanalla, ajatuksella on oma seurauksensa, joka meitä opettaa. Kolmanneksi se, että kehitys on järjestetty, että se tapahtuu vuorottaisuuden, periodisitetin eli jälleensyntymisen lain mukaan, joka sanoo, että työ ja lepo vaihtelevat, että kylvä ja niittäminen uudistuvat vuorotellen. Ihminen on henkinen tajuntakeskus, joka »astuu aineeseen«, syntyy ruumiiseen ja kylvää; ajan täytyttyä hän vetäytyy pois ruumiista ja niittää. Niitettyään hän astuu ruumiiseen jälleen, jatkaakseen mistä viimein lopetti ja kylvääkseen uutta. Sitten hän taas vetäytyy itseensä niittämään ja kokemuksiään miettimään. Tällä tavalla hän jatkaa, kunnes on opittavansa oppinut, saavuttanut täydellisen tiedon, täydellisesti puhtaan tahdon ja täydellisesti rakastavan sydämen.

Kun tältä kannalta katselemme ihmiselämää, ymmärrämme helpommin, mikä se välttämättömyys on, joka meitä sitoo eikä anna meidän tehdä niinkuin »tahtoisimme«. Eräs kirjeenvaihtajamme kirjottaa meille:

»Keväällä oli vahva aikomukseni tulla hetimiten Suomeen, vaan näyttää siltä, että ihminen *ei voi* edellepäin mitään päättää. Jotakin on yläpuolella meitä, joka määrää kohtalomme. Olen nyt esim. koko kesän yrittänyt saada edes 30 dollaria tienatuksi, vaan sitä en ole vielä tullut saamaan. Jos olen työpaikan löytänyt, niin siinä on taas tullut sellaisia esteitä, että ei ole voinut olla, ja niin on aina mennyt sitten matkarahoiksi ne dollarit, mitä ehtii saamaan. Kun sitten katselee muita ihmisiä, niin heillä ei se ole niin vaikeata. Olen monasti syyttänyt itseäni, ja ajatellut: »Miks'en vaan ollut, miksi lähdin pois« y. m. Mutta toisinaan tuntuu siltä, että ihmisellä ei ole oikein vapaata tahtoa. Että kai minun näillä »kiusauksillani« on myöskin jotain tarkoitusta. Nyt olen taas työssä, ja ajattelen ollakin hyvän aikaa, vaan sitä en tiedä, miten kohtalo määrää.

Pyytäisin siis teitä selvittämään lehdessä tätä kysymystä: *Missä määrin on ihmisellä vapaata tahtoa?*«

Tämä kirjeenvaihtajamme omasta elämästään tuoma esimerkki on kaikessa yksinkertaisuudessaan hyvä kuva siitä elämän laista, josta edellä olemme puhuneet. Ne, jotka näkevät kaikkialla vain sattuman työtä, selittäisivät heti, että kirjeenvaihtajamme ei päässyt kotiin Suomeen, koska hänellä ei ollut rahaa (totta kyllä), ja hän ei saanut rahaa kokoon, sentähden että hän ei malttanut olla kauemmin samassa työpaikassa (ehkä totta). Mutta kun kysyisimme: miksikä hän ei sitten malttanut olla kauemmin samassa työpaikassa? niin sattumanuskoja kohauttaisi olkapäitään tai mutisisi jotain »rauhattomasta luonteesta«.

Asiaa voi kuitenkin katsoa toisillakin silmillä. Yksi ainoa sana selittää tämän toisen katsantokannan, vaikka se sana vetää sattumanuskojan suun hymyyn. Se sana on *kohtalo*. Tuon miehen kohtalo ei vielä ollut päästä Amerikasta. Ja miksikä ei? Siihen on kaksikin vastausta: 1) Hänen omalle kehitykselleen on tarpeellista vielä viipyä vieraassa maassa – hänellä on siellä vielä jotain tehtävää – henkiset voimat saattavat vielä käyttää häntä siellä johonkin tarpeelliseen työhön; sillä ei yhdenkään ihmisen elämä ole tarkotukseton eikä henkisesti merkityksetön. Ja 2) hänen oma menneisyytensä sitoo hänet vielä. Tämä menneisyys ei ole niinkään kaukainen. Ajatelkaamme vain, että hän Suomessa ollen tahtoi Amerikkaan; hänen ymmärryksensä ja hänen tunteensa veti häntä sinne syystä tai toisesta. Tällä halullaan, näillä ajatuksillaan hän rakensi itsellensä – kahleen. Nyt hänen silmänsä on auennut ja hän haluaisi takaisin, mutta ennenkuin tämä uusi halu on jaksanut rikkoa vanhat kahleet, ei se uusi täyty.

Sellainen on kehityksen mekanismi niin sanoaksemme. Emme tiedä, missä määrin selityksemme yksityiskohdissa pitää paikkansa tässä erityisessä tapauksessa, mutta olemmekin vain siitä puhuneet esimerkin kannalta, voidaksemme huomauttaa lukijoillemme, että sattumaa ei ole eikä sokeaa täytymystä, vaan että kehitystä silmälläpitävä sallimus, oma tahtomme ja meidän itsemme luoma kohtalon välttämättömyys ohjaa askeleitamme elämässä.

Yksipuolisuuden vaarat. Eräs tunnettu eläinystävä ehdotti äskettäin julkisesti, että ruvettaisiin syömään hevoslihaa, jotta vanhojen hevosten omistajat kyllin korkeasta hinnasta pääsisivät elukoistaan tarvitsematta myydä niitä useinkin tunnottomille ihmisille, jotka hevosia rääkkäten imevät niistä viimeiset voimanjätteet. Mutta koska ihmiskunta meidän maassamme ei vielä näy suosivan hevoslihaa ruokapöydällään, ehdotti eläinystävä, että toistaiseksi pakotettaisiin vaivaistalojen hoitolaisia syömään hevoslihaa. Täten valtiokin voittaisi kaupalla, sillä »varmaan hevosliha olisi naudanlihaa helpompi.«

No niin. Meidän tekisi mieli kysyä ovatko siis vaivaishoitolaiset vanhoja hevosia huonommat? Onko köyhyys ja yksinäisyys ja vanhuus häpeä ja rikos? Pitääkö köyhiltä ja vanhoilta riistää kaikki ruumiillinen tyydytys? Jos hevosliha yleensä on vastenmielistä, miksikä siis pakottaa ihmisiä, jotka muutenkin ovat onnettomia, siihenkin vastenmielisyyteen? Eikö meidän päinvastoin pitäisi vanhuutta kunnioittaa ja köyhyyttä lieventää?

Me emme ole ollenkaan ihmisystäviä eläinten kustannuksella. Me emme ollenkaan suosi eläinten rääkkäämistä. Päinvastoin mielestämme se ihminen, joka on paha eläimille tai kasveille, ei vielä ole päässyt ihmisarvonsa tuntoon. Eläimet ovat nuorempia veljiämme ja meidän täytyy kaikella tavalla ajatella heidän parastaan. Siinä suhteessa olemme yhtämieltä eläinten ystävien kanssa.

Mutta me emme liioin ole eläinystäviä ihmisten kustannuksella. Meidän ei pitäisi katkeroittaa toistemme elämää mistään syystä. Meidän ei koskaan pitäisi unohtaa omaamme eikä muiden ihmisarvoa. Meidän ei pitäisi käyttää toisiamme kohtaan pakkokeinoja. Ja sentähden me kehotamme kaikkia eläinystäviä muistamaan ihmisiäkin!

Kysymyksessä olevalle asialle on etsittävä toinen ratkaisu. On etsittävä ratkaisu, joka ei ketään loukkaa. Mutta jos ei olisi muuta ratkaisua kuin tuon eläinystävän ehdottama, niin ainakin meidän mielestämme olisi kohtuullisinta, että eläinystävät itse alkaisivat ensimmäisinä syödä hevosihaa.

Pekka Ervast.

Omatunto 1905, N:o 7, Helsingissä, lokakuun 15 p:nä 1905, s. 162-166.